

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) vastustaa esitystä, jossa perheenyhdistämiselle asetetaan yhden vuoden pakollinen odotusaika. Pakollinen vuoden odotusaika yhdistettynä viranomaisten käsittelyaikoihin, jotka voivat kestää jatkossa jopa yhdeksän kuukautta, johtaa käytännössä lähes kahden vuoden erossaoloon opiskelijan ja hänen perheensä välillä. Maisteriopintoja, joiden pituus on tyypillisesti kaksi vuotta, Suomeen suorittamaan saapuvien opiskelijoiden perheenjäsenten saapuminen Suomeen opintojen aikana muuttuu käytännössä mahdottomaksi. Tämä johtaa todennäköisesti siihen, että opiskelija palaa valmistumisensa jälkeen takaisin perheensä luo sen sijaan, että hän jäisi työskentelemään Suomeen. Tämä seuraus on suorassa ristiriidassa valtioneuvoston koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartan tavoitteiden kanssa.

Pitkittynyt erossaolo puolisoista ja lapsista voi tutkimusten mukaan heikentää merkittävästi opiskelijoiden mielenterveyttä, opiskelukykyä ja motivaatiota, jotka ovat keskeisiä tekijöitä opinnoissa menestymiselle sekä yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Onnistunut kiinnittyminen osaksi korkeakouluyhteisöä ja suomalaista yhteiskuntaa vaatii perheen läsnäoloa, sillä perheellisten opiskelijoiden mahdollisuus elää yhdessä on yksi tärkeimmistä tekijöistä, jotka sitouttavat heidät jäämään maahan pysyvästi. Esityksen tuomien muutosten myötä Suomi näyttäytyy epähoukuttelevana vaihtoehtona verrattuna sellaisiin EU-maihin, joissa perheenyhdistäminen on järjestetty joustavammin.

Ehdotus on ongelmallinen myös lapsen oikeuksien näkökulmasta. Vaikka esityksessä mainitaan mahdollisuus poiketa odotusajasta yksittäisissä, poikkeuksellisen painavissa tilanteissa, poikkeamisen kynnyks on asetettu liian korkealle eikä sille ole annettu konkreettisia

soveltamisesimerkkejä. Jokaisella lapsella on oikeus perhe-elämään, ja tämän oikeuden rajoittaminen säännönmukaisella lisäodotusajalla ei ole oikeasuhtainen toimenpide.

SYL esittää, että lakimuutoksesta luovutaan. Sen sijaan, että rajoitetaan opiskelijoiden oikeutta perhe-elämään, tulisi keskittyä vastuullisen opiskelijarekrytoinnin kehittämiseen ja tukea puolisoiden työllistymistä kotoutumispalveluilla sekä kielikoulutuksella toimeentulohaasteiden lievittämiseksi.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

SYL suhtautuu kriittisesti esitettyihin muutoksiin, jotka koskevat ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista. Vaikka väärinkäytösten torjuminen ja turvallisuusuhkien minimointi ovat tärkeitä tavoitteita, esitetty sääntely uhkaa heikentää kansainvälisten opiskelijoiden oikeusturvaa, lisätä järjestelmän ennakoimattomuutta ja vahingoittaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisenä koulutusmaana.

Lakimuutoksilla on puututtava ongelmien juurisyihin sen sijaan, että vastuu järjestelmän puutteista sälytetään yksittäisille opiskelijoille. Suuri enemmistö kansainvälisistä opiskelijoista opiskelee ja elää Suomessa täysin asianmukaisesti. Sen sijaan, että sääntelyä kiristetään tavalla, joka osuu kaikkiin opiskelijoihin, viranomaisten resursseja tulee kohdentaa hakemusruuhiin purkamiseen ja väärinkäytösten kohdennettuun ehkäisyyn. Pitkät käsittelyajat luovat epävarmuutta, joka heikentää opiskelijoiden hyvinvointia ja vaikeuttaa opintojen suunnittelua. Erityisen huolestuttavana pidämme yhden vuoden odotusajan ja yhdeksän kuukauden enimmäiskäsittelyajan yhteisvaikutusta, joka voi tosiasiallisesti estää perhe-elämän viettämisen opintojen aikana.

Viranomaisten toimivallan laajentaminen hylkäysperusteiden osalta lisää viranomaisharkintaa ja todennäköisyyttä kielteisille päätöksille. On välttämätöntä varmistaa, että päätöksenteko on läpinäkyvää, yhdenvertaista ja oikeusturvaa kunnioittavaa. Epäselvä sääntely tai liian tulkinnanvaraiset kriteerit lisäävät opiskelijoiden kokemaa turvattomuutta, mikä heikentää Suomen mainetta kansainvälisesti.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

SYL katsoo, että opiskelijoiden kielellisten valmiuksien ensisijainen arviointi kuuluu korkeakouluille osana opiskelijavalintaprosessia. Korkeakoulut tuntevat parhaiten omien tutkinto-ohjelmiensa kielitaitovaatimukset ja kykenevät arvioimaan hakijan edellytykset suoriutua opinnoista. Viranomaisten tehtävänä ei tule olla korkeakoulujen tekemien valintapäätösten uudelleenarviointi. Ehdotettu malli, jossa vaaditaan manuaalista todistelua tai viranomaiskontrollia, lisää korkeakoulujen hallinnollista taakkaa tarpeettomasti. Mikäli viranomaisilla on tarve puuttua kielitaitoon, tulisi keskittyä ainoastaan ilmeisiin ja perusteltuihin ristiriitatilanteisiin, ei yleiseen kontrolliin.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

SYL jakaa tavoitteen opiskelijoiden toimeentulo-ongelmien, hyväksikäytön ja haavoittuvaan asemaan joutumisen ehkäisemisestä. Emme kuitenkaan pidä esitettyä asetuksenantovaltuutusta ja siihen pohjautuvaa sääntelyä tarkoituksenmukaisena tapana saavuttaa näitä tavoitteita, sillä ne asettavat opiskelijat joustamattomaan asemaan.

Ehdotettu 800 euron kuukausittainen toimeentulovaatimus asetukseksi kirjattuna on kireä toimenpide, jonka vaikutukset korostuvat erityisesti 1. elokuuta 2026 alkaen. Tuolloin EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille astuvat voimaan täyskatteelliset lukukausimaksut ilman selkeää ja ennakoitavaa valtakunnallista korkeakoulujen autonomiaa kunnioittavaa apurahajärjestelmää. Kansainvälisten opiskelijoiden maksutaakka paisuu entisestään. Toimeentulovaatimuksen lukitseminen asetukseen hidastaa valtiota reagoimasta ketterämmin tilanteisiin, joissa Suomen kansainvälinen opiskelijakysyntä alkaisi laskea merkittävästi.

Suhtaudumme kriittisesti myös esitykseen Kelan ja Migrin välisen automaattisen seurantajärjestelmän rakentamisesta. Migrin omat jälkivalvontatiedot osoittavat, että opiskelijoiden turvautuminen toimeentulotukeen on ollut erittäin vähäistä: tarkastelujaksolla vain 333 tapausta yli 37 000 oleskeluluvasta, mikä vastaa alle 0,9 prosentin osuutta. Raskaiden ja kalliiden seurantajärjestelmien rakentaminen viimesijaisen sosiaaliturvan käytön epäämiseksi on resurssien epätarkoituksenmukaista käyttöä, joka vie huomiota Migrin muilta tärkeiltä tehtäviltä.

Järjestelmän kiristäminen saattaa ohjata todellisessa hätätilanteessa olevia opiskelijoita virallisen avun ulkopuolelle, esimerkiksi kolmannen sektorin tukipalvelujen piiriin. Sen sijaan, että keskitytään pelkkään kontrolliin, tulisi kehittää parempaa ja kohdennetumpaa ennakkoneuvontaa. Opiskelijoille on annettava realistista ja läpinäkyvää tietoa Suomen elinkustannuksista, kuten asumisesta, terveydenhuollosta ja arjen välttämättömyyksistä, jo ennen maahan saapumista, jotta he tietävät, millä toimeentulotasolla Suomessa tulee toimeen. SYL esittää, että kontrollin lisäämisen sijaan tulisi priorisoida toimia, jotka varmistavat opiskelijoiden realistisen käsityksen Suomen kustannustasosta ja tukevat heidän toimeentulonsa suunnittelua kestävällä tavalla.

Muuta lausuttavaa esityksestä

SYL pitää tärkeänä, että opiskelijoiden ja heidän perheidensä haavoittuvaa asemaa ehkäistään ja työperäistä hyväksikäyttöä torjutaan. Esityksessä painottuvat kuitenkin haasteiden ratkaisuna ensisijaisesti hakijoiden oikeuksien rajoittaminen, mikä on huolestuttava lähestymistapa monimutkaiseen haasteeseen. Sen sijaan, että vastuu järjestelmän ongelmista säilytetään yksittäisille opiskelijoille, tulisi pohtia rakenteellisia toimintamalleja, jotka ehkäisivät ongelmia jo ennen niiden syntymistä.

On välttämätöntä, että koulutusagenttien toiminta saatetaan nykyistä vahvemman kansallisen valvonnan, läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden piiriin, jotta opiskelijat eivät joudu katteettomien lupauksen myötä haavoittuvaan asemaan. Sääntely, joka heikentää Suomen houkuttelevuutta opiskelumaana ja vaikeuttaa perheellisten opiskelijoiden asemaa, heijastuu väistämättä myös työperäisen maahanmuuton edistämisen tavoitteiden toteutumiseen ja vahingoittaa Suomen mainetta luotettavana opiskelumaana.

Koska nykyisellä hallituskaudella on tehty runsaasti lakimuutoksia, joilla on vaikutuksia kansainvälisiin opiskelijoihin ja tämän lakipaketin myötä muutoksia on jälleen luvassa, tulisi jatkovalmistelussa laatia selvitys jo toteutuneiden muutosten ja vireillä olevien muutosten yhteisvaikutuksista. Selvityksessä tulee arvioida muutosten vaikutuksia hakijamääriin, opiskelupaikan vastaanottamiseen, kansainvälisten opiskelijoiden toimeentuloon, opintojen etenemiseen, valmistumiseen, Suomeen jäämiseen ja työllistymiseen.

Opiskelijoille on tarjottava todenmukaista tietoa Suomen elinkustannuksista, työmahdollisuuksista ja työelämän käytänteistä jo ennen maahan saapumista. Sen sijaan, että oleskelulupasääntelyä kiristetään, viranomaisten ja oppilaitosten tulee priorisoida aitoja kotoutumisen, kielen oppimisen ja työelämään siirtymisen tukimuotoja. Ehdotettujen lakimuutosten vaikutuksia on seurattava tarkasti ja sääntelyä on korjattava nopeasti, mikäli ilmenee, että muutokset heikentävät kohtuuttomasti opiskelijoiden asemaa.

Pesonen Saku
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry